

Н. Кунанець також підкреслює, що в умовах бездержавності та фінансової скрути українцям вдалося створити низку унікальних наукових

книгозбірень, фонди яких у складі сучасних бібліотечних інституцій стали національним надбанням України.

Володимир ГРИЦИК

Олег Шаблій. Село на золотому Поділлі: Земля і люди.— Львів: Аверс, 2011.— 712 с.

Книжку д. чл. НТШ Олега Шаблія „Село на золотому Поділлі...”, яка вийшла нещодавно, можна назвати сучасним краєзнавчим твором як за формою, так і змістом.

Наукові основи національного краєзнавства обґрунтував наприкінці ХІХ ст. І. Франко у розвідці „Галицьке краєзнавство“. Він писав: наука про рідний край — краєзнавство „дає змогу докладно ознайомитися зі своїм краєм і усією Батьківщиною, з її географічним положенням, ґрунтами, кліматом, шляхами, містами, людьми, суспільним устроєм, історією, пам'ятниками та ін. [...] Перша прикмета національної освіти — знати своє найближче оточення, знати минуле і сучасне свого народу і відчувати себе живим і свідомим членом живого, свідомого і об'єднаного організму“¹.

Отже, крім пізнавального, краєзнавство виконує і важливу виховну, патріотичну функцію. Про це ще у ХVІІІ ст. наголошував Григорій Сковорода: „Пізнай свій край... себе, свій рід, свій нарід, свою землю,— і ти побачиш свій шлях у життя...“

Думку Г. Сковороди щодо краєзнавства осучаснив італійський філософ і релігійний діяч Л. Стурцо. Він відзначив, що „людина прив'язана до землі, її життя — локальне; людина їздить по світу, але її пов'язаність зі своїми почуттями, звичками, інтересами, ніколи не обривається, все це укорінене в місці походження: дім, сусіди, краєвид, рідні, приятелі, друзі і навіть вороги — все це малий світ, який формує в нас [...] великий світ [...] — від окремого селища до цілої нації“².

Саме „від свого села до цілої нації“, точніше — від рідного села — Курівців і до всього Західного Поділля — охоплює єдиним поглядом цей історико-географічний простір автор названої монографії. Розповідь базується на добротному архівному матеріалі (ЦДІА України у Львові, Національний музей ім. Митрополита А. Шептицького у Львові; архіви Тернополя, Києва, Зборова), публікаціях із бібліотек України, Польщі, Канади та США. Автор широко цитує ці джерела, що робить його висновки достовірними. Видання — науково-популярне.

Книжка складається із семи великих розділів: 1) Походження села; 2) Географічне докілля села і околиць; 3) Історичні особливості розвитку села; 4) Людність; 5) Церква. Освіта. Культура; 6) Вихідці з села; 7) Ad Fontes: спогади, розповіді. Кожен

розділ багатий на фактичний матеріал, роздуми автора, теоретичні узагальнення. Зміст розділів впливає з їх назв. Виділимо особливості деяких із них.

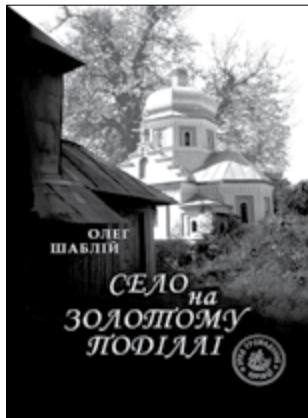
У першому розділі О. Шаблій досліджує етимологію назви с. Курівці. Спираючись на дослідження філологів-топонімістів (О. Купчинського, Д. Бучка М. Худаша), автор трактує назву „Курівці“ як відпатронімну (за прізвиськом чи прізвиськом засновника поселення). За даними архівів, О. Шаблій з'ясував, що першим власником земель розташування села був великопольський генерал Гурка, і дійшов висновку, що сама назва — це номінація підданих Гурки — Гура — Кура. Отже, людей цього Кура називали курівці (подібно, як людей Нестора — несторівці, Середи — серединці і т. ін.). Так, поєднуючи лінгвістичний, історичний та географо-картографічний підходи, автор висуває гіпотезу про приблизну дату заснування села — 1540 р. (тоді ж був заснований Тернопіль).

Багатий фактами і процесами розділ „Історичні особливості розвитку села і околиць“ (С. 91—296). Розгляд ведеться з опису часів палеоліту і закінчується характеристикою подій та процесів Помаранчевої революції. Заслуговує на увагу великий параграф про перебування у селі у травні 1898 р. І. Франка з Лесем Мартовичем. Чи не вперше публікується лист селян-радикалів до І. Франка з вибаченням за невдачу його обрання до віденського сейму.

Як своєрідний „паралельний світ“, описує автор розбудову і функціонування залізниці Львів — Тернопіль — Київ, що перетнула село з заходу на схід 1872 р., та економічні, соціальні і навіть екологічні наслідки цього на той час індустріального феномену в аграрному краї.

А період від 1939 р. до нашого часу автор відтворив великою мірою з урахуванням власних спогадів та розповідей сучасників. Інформаційно цікавою є складена автором картосхема місць загибелі односельців на фронтах Другої світової війни: мало не всі вони покладали голови у Пруссії та „республіках“ Балтії — там, де опір нацистів був найбільшим і куди „доблесне“ радянське командування погнало новобранців 1944 р. як гарматне м'ясо.

Великий і багатий фактами розділ „Церква. Освіта. Культура“ (С. 363—512), який О. Шаблій

¹ Франко І. Я. Галицьке краєзнавство // Франко І. Я. Зібрання творів: У 50 т.— К., 1986.— Т. 46, кн. 2.— С. 116.

² Цит. за: Пахльовська О. В дорозі до світогляду // День.— 2009.— № 231.

написав на основі матеріалів візитацій єпископа М. Шадурського (1732, 1761), висвячення священників єпископом Й. Шумлянським, шематизмів Львівської консисторії, праць о. Д. Блажейовського, парафіяльних метрик та ін. Автор у своїй монографії також висвітлив драматичну боротьбу за відновлення у селі парафії Греко-католицької церкви у 1891—1898 рр. Тоді й у пізніші роки боротьби за церкву відбулося становлення громади як самостійного духовного цілого. Те саме стосується формування новітнього інституту школи та шкільництва у селі та й у Галичині загалом. У праці автор розкрив багатовимірний феномен інституту „Просвіти“, наголосивши на її вагомій ролі у розвитку загальної та аграрної культури селянина і кооперативних начал у виробництві і соціальному житті громади.

У монографії О. Шаблій опублікував і фахово проаналізував значний етнографічний матеріал села, зокрема його фольклор: пісні, в т. ч. коломийки і співомовки, приказки і прислів'я, а також особливості говірки села. Заслужують на увагу вперше описані в с. Курівцях етнографом О. Роздольським п'ять оригінальних пісень.

У розділі „Вихідці з села“ подано життєві і творчі життєписи близько тридцяти осіб. З-поміж них відомий артист М. Бенцаль, політичні діячі — чільні функціонери ОУН Ганна та Ярослав Чеме-

ринські (останній розстріляний НКВС у в'язниці на Лонцького у червні 1941 р. і тепер проходить процес беатифікації), а також учених, учителів, лікарів, інженерів тощо.

Монографія свідчить, що наше галицьке село пройшло багато щаблів самовиживання і самоорганізації. Протягом багатьох століть воно витримало важкі випробування війнами, чужинецькими окупаціями, морами і не менш жорстокими панциною та колгоспною неволею. Хоч у ХХ ст. його населення зменшилось майже наполовину, закладений в ньому генетичний і ментальний потенціал переконують нас у незнищенності українського духу і прагнення волі. Книжка Олега Шаблія підтверджує цю думку.

Рецензоване видання ошатно оформив художник Федір Лукавий. Книжка багато ілюстрована оригінальними, нерідко унікальними фотографіями (в т. ч. кольоровими), схемами, картами. Вона містить іменний покажчик (приблизно 1000 прізвищ), п'ять додатків, у т. ч. словник вживаних у селі слів, запозичених з польської та німецької мов. Книжка призначена для красназців, учителів та учнів старших класів, студентів, істориків та географів, журналістів, тих, хто цікавиться рідним краєм.

Ольга ЗАСТАВЕЦЬКА

КОНФЕРЕНЦІЇ, СИМПОЗИУМИ, АКАДЕМІЇ

4 лютого — 6 жовтня 2011 р. Український вільний університет у Мюнхені відзначав своє 90-ліття. Подаємо коротку хроніку основних заходів, присвячених ювілеєві Університету.

УВУ засновано на початку 1921 р. у Відні, відтак цілком природно, що ювілейні урочистості розпочалися саме в австрійській столиці. **4 лютого 2011 р.** на будинку Австрійського товариства архітекторів та інженерів встановлено меморіальну таблицю з написом німецькою, українською і англійською мовами: „У цьому будинку 17 січня 1921 р. засновано Український Вільний Університет“. В урочистому відкритті меморіальної таблиці взяли участь посол України в Австрії Андрій Березний, проф. Гайнц Брандль, голова Австрійського товариства архітекторів та інженерів, ректор УВУ Іван Мигул, о. Тарас Шалага, парох церкви св. Варвари, представники УВУ та австрійських наукових кіл, українська громада Відня. **5 лютого 2011 р.** відбулася урочиста академія в Посольстві України в Австрії під головуванням посла-ника-радника Посольства України в Австрії Василя Кирилича, у якій взяли участь посол А. Березний, який, привітавши УВУ з ювілеєм, виголосив також лист-вітання від Міністерства закордонних справ України, ректор УВУ І. Мигул, колишній ректор УВУ Альберт Кіпа, який зачитав привітання від свого попередника Леоніда Рудницького, а проф. Микола Шафовал у своїй доповіді наголосив на значенні віденського періоду в історії УВУ.

Відзначення ювілейних урочистостей у Мюнхені розпочалося **8 лютого 2011 р.** святковою академією у приміщенні „Кардинал-Вендель-Гаус“, на якій серед понад півтисячі гостей були присутні Є. Роде, віце-президент Баварського парламенту, К.-Г. Гофман, президент Баварської академії наук, кардинал Ф. Веттер, представники дипломатичних і консульських корпусів, акредитованих у Німеччині та Австрії, професори німецьких та австрійських університетів, делегація Львівського національного університету на чолі з ректором І. Вакарчуком, професори, студенти і випускники УВУ, українська громада Мюнхена. Центральною подією свята стало вручення почесного доктора УВУ проф. І. Вакарчукові, який виступив із доповіддю „Пам'ять і повторюваність подій“. Слово про І. Вакарчука виголосив проф. УВУ о. д-р Борис Гудзяк, ректор Українського католицького університету у Львові.

У жовтні 2011 р. ювілей УВУ відзначено в США. Перша конференція в Америці, присвячена 90-літтю УВУ, відбулася 1 жовтня 2011 р. у приміщенні Посольства України у Вашингтоні з участю посла України в США Олександра Моцика, президента Світової ради Наукового товариства ім. Шевченка, ректора УВУ в 1998—2003 рр. Л. Рудницького, президента УВАН у Нью-Йорку, ректора УВУ в 2003—2007 рр. А. Кіпи, новообраного ректора УВУ Ярослави Мельник, провідників українських громадських організацій США, представників української діаспори Америки. Конференція проведена під головуванням федерального судді США, професора УВУ Богдана Футея. У приміщенні Посольства України, як і в інших містах США, де відзначали ювілей УВУ, була відкрита тимчасова виставка видань УВУ